

Tonga

**LAO KI HE FA'UNGA (FOUNDATION)
TOKONI'I 'O E MO'UI LELEI**

VAHE 12.05

Tohi Lao Fakatonutonu 2020

LAO KI HE FA'UNGA (FOUNDATION) TOKONI'I 'O E MO'UI LELEI

Fokotu'utu'u 'o e Ngaahi Kupu

Kupu

KONGA 1 - TALATEU	5
1 Hingoa nounou.....	5
2 'Uhinga'i lea	5
KONGA 2 - FOKOTU'U 'O E FA'UNGA (FOUNDATION) TOKONI'I 'O E MO'UI LELEI	6
3 Fokotu'u 'o e Fa'unga (Foundation).....	6
4 Tu'unga 'o e Fa'unga (Foundation).....	6
5 Ngaahi fatongia 'o e Fa'unga (Foundation).....	6
KONGA 3 - PULE'I 'O E FA'UNGA (FOUNDATION)	7
6 Poate	7
7 Taliui 'a e kau memipa	7
8 Ngaahi fokotu'u ki he Poate	7
9 Vaha'a taimi 'o e lakanga	8
10 Fakahifo mo e fakafisi	8
11 Fakalao 'o e ngaahi ngaue.....	8
12 Ngaahi fatongia 'o e Poate.....	8
13 Ngaahi founa ngaue 'a e Poate.....	9
14 'Ofisa Pule mo e kau ngaue	10
KONGA 4 - NGAahi ME'A FAKAPA'ANGA	10
15 Sino'i Pa'anga.....	10
16 Ngaahi 'akauni pangike	11

17	Faka'atā mei he tukuhau	11
18	Patiseti	11
19	Founga fakahoko ngaue	11
20	'Atita	12

KONGA 5 - LIPOOTI **12**

21	Fakamatala 'o e taumu'a fakakautaha	12
22	Lipooti fakata'u mo e ngaahi 'akauni.....	12
23	Fakahu atu 'o e lipooti.....	13

KONGA 6 - ME'A KEHEKEHE **13**

24	Taumu'a ngaue 'ofa	13
25	Ngaahi Tu'utu'uni	13

LAO KI HE FA'UNGA (FOUNDATION) TOKONI'I 'O E MO'UI LELEI

KO E LAO KE TU'UTU'UNI KI HONO FOKOTU'U MO PULE'I HA
FA'UNGA (FOUNDATION) TOKONI'I 'O E MO'UI LELEI KE LANGA
HAKE 'A E NGA'HI TO'ONGA MO'UI FAKATUPU MO'UI LELEI
MA'AE KAKAI 'O TONGA¹

Kamata'anga [4 'o 'Aokosi, 2008]

KONGA 1 - TALATEU

1 Hingoa nounou

'E ui 'a e Lao' ni ko e Lao ki he Fa'unga (Foundation) Tokoni'i 'o e Mo'ui Lelei 2007.

2 'Uhinga'i lea

'I he Lao ni tukukehe 'oka fiema'u ha 'uhinga kehe 'i hono tu'unga —

“**Poate**” ‘oku ‘uhinga ki he sino pule ‘o e Fa‘unga (Foundation) ‘oku fokotu‘u ‘i he kupu 7;

“**Sea**” ‘oku ‘uhinga ki he taha kuo fokotu‘u ‘e he Minisita Mo‘ui ke taki ‘i he Poate;

“**ta‘u fakapa‘anga**” ‘oku ‘uhinga ki he vaha‘a taimi ko e mahina ‘e 12 ‘o ngata ‘i he ‘aho 30 ‘o Sune ‘i ha ta‘u;

“**Fa‘unga (Foundation)**” ‘oku ‘uhinga ki he Fa‘unga (Foundation) Tokoni‘i ‘o e Mo‘ui Lelei ‘oku fokotu‘u ‘i he kupu 3;

“Sino'i Pa'anga” ‘oku ‘uhinga ki he Sino'i Pa'anga Tokoni'i 'o e Mo'ui Lelei ‘a Tonga ‘oku fokotu‘u ‘i he kupu 15;

“Minisita” ‘oku ‘uhinga ki he Minisita Mo'ui;

“Komiti Fakafonua ‘a Tonga ki he Ngaahi Mahaki-‘Ikai Pipihi” ‘oku ‘uhinga ki he Komiti Fakafonua ‘a Tonga ki he Ngaahi Mahaki-‘Ikai Pipihi na'e fokotu‘u fakatatau ki he Lao ki he Mo'ui ‘a e Kakai 2008.²

KONGA 2 - FOKOTU‘U ‘O E FA‘UNGA (FOUNDATION) TOKONI‘I ‘O E MO‘UI LELEI

3 Fokotu‘u ‘o e Fa‘unga (Foundation)

- (1) ‘Oku fokotu‘u ‘i heni ha Fa‘unga (Foundation) Tokoni'i 'o e Mo'ui Lelei ke ne pule'i 'a e Sino'i Pa'anga Tokoni'i 'o e Mo'ui Lelei ‘a Tonga ‘o fakatatau ki he Lao' ni.
- (2) Kuo pau ke 'i he Poate ‘a hono pule'i mo tokanga'i fakalukufua ‘o e Fa‘unga (Foundation).

4 Tu‘unga ‘o e Fa‘unga (Foundation)

- (1) Ko e Fa‘unga (Foundation) ko ha sino tau'atāina ia.
- (2) Ko e Fa‘unga (Foundation) ko ha sino fakakautaha ‘oku ma'u tukufakaholo pea 'i ai mo 'ene sila fakangaue tu'uma'u pea kuo pau ke ne ma'u 'a e ngaahi totonu mo e ngaahi fatongia ‘o ha sino fakakautaha.
- (3) ‘E ngofua ki he Fa‘unga (Foundation) ke ne faka'ilo pe faka'ilo ia 'i hono hingoa fakakautaha pea 'e ngofua ke ne fakahoko ha ngaahi aleapau pea 'e ngofua ke ne ma'u, fakatau mai pe lisi ha kelekele pea 'e ngofua ke ne 'oatu, momoi, hiki, mokisi pe tuku atu 'i ha founa kehe ha kelekele pe ha koloa fakatautaha pe ha fa'ahinga totonu ‘oku ma'u 'e he Fa‘unga (Foundation) ‘o fakatatau ki ha ngaahi tu'unga 'e tu'utu'uni 'e he Poate ‘oku taau ‘o fakatatau ki he ngaahi 'ātakai 'o e ngaue takitaha.
- (4) Koe'uhi ke ta'ofi ha tala'a, ‘oku 'ikai ngāue'aki ki he Fa‘unga (Foundation) ‘a e Lao ki he Ngaahi Pisinisi 'a e Pule'anga.³

5 Ngaahi fatongia ‘o e Fa‘unga (Foundation)

Ko e ngaahi fatongia ‘o e Fa‘unga (Foundation) ke ne —

- (a) hoko ko e tauhi 'o e Sino'i Pa'anga;
- (b) fakapa'anga mei he Sino'i Pa'anga 'a e ngaahi ngaue, ngaahi naunau, ngaahi poloseki, pe ngaahi polokalama fakatotolo fekau'aki mo hono

- Tokoni'i 'o e mo'ui lelei, malu mo e faka'ehi'ehi mo 'ilo kei taimi 'a e ngaahi mahaki;
- (c) tauhi 'a e ngaahi sitetisitika mo e ngaahi lekooti kehe fekau'aki mo e ngaahi ngaue kuo lava 'e he Fa'unga (Foundation);
 - (d) 'oatu ha fale'i 'i ha ngaahi me'a 'e tuku atu mei he Minisita ki he Fa'unga (Foundation) mo e ngaahi me'a 'oku fekau'aki mo hono fakalele 'o e Fa'unga (Foundation);
 - (e) toutou fealea'aki mo e ngaahi Potungaue 'a e Pule'anga mo e ngaahi fakafongga 'oku fekau'aki mo ia mo fengau'e'aki mo e ni'ihiki mo e ngaahi Fa'unga (Foundation) 'oku uesia, 'e he pe 'oku 'i ai ha'anau kaunga 'i hono, fakalele 'o e Fa'unga (Foundation);
 - (f) kumi mo ma'u mai ha ngaahi sino'i pa'anga ma'ae Fa'unga (Foundation); pea
 - (g) fakahoko 'a e ngaahi fatongia kehe 'oku hilifaki ki he Fa'unga (Foundation) 'e he lao ni pe ha to e Lao kehe.

KONGA 3 - PULE'I 'O E FA'UNGA (FOUNDATION)

6 Poate

- (1) 'Oku fokotu'u heni 'a e Poate 'o e Fa'unga (Foundation).
- (2) Ko e Poate 'a e sino pule 'o e Fa'unga (Foundation), pea 'oku ne ma'u 'a e mafai, 'i he hingoa 'o e Fa'unga (Foundation), ke ngaue'aki 'a e ngaahi mafai mo fakahoko 'a e ngaahi fatongia 'o e Fa'unga (Foundation).

7 Taliui 'a e kau memipa

'Oku taliui 'a e kau memipa 'o e Poate ki he Minisita 'i he fakahoko honau ngaahi fatongia ko e kau memipa 'o e Poate.

8 Ngaahi fokotu'u ki he Poate

- (1) Kuo pau ke kau 'i he Poate —
 - (a) ha toko ua taukei 'i he mo'ui lelei mo e malu 'i 'o e mahaki;
 - (b) ha taha taukei 'i he pisinisi, pule'i ngaue pe lao;
 - (c) ha taha 'oku ne fakafongga'i 'a e ngaahi kaunga 'a e ngaahi siasi pe ngaahi kulupu 'i he komiuniti; mo
 - (d) ha memipa 'e taha 'o e Fale Alea.
- (2) 'E fokotu'u 'a e kau memipa 'o e Poate 'e ha komiti fili 'e kau ai 'a e Minisita mo e ngaahi sea 'o e Komiti Fakafonua 'a Tonga ki he Ngaahi Mahaki-'Ikai Pihipi pea mo 'ene ngaahi komiti si'i 'e tolu.

- (3) 'E ngofua ke fokotu'u pe 'e he komiti fili ha ni'ihi ki he Poate 'oku 'i ai ha'anau 'ilo, ngaahi potoi ngaue mo e taukei fe'unga ke tokoni'i 'a e Fa'unga (Foundation) ke fakahoko lelei hono ngaahi fatoniga.
- (4) Kuo pau ke fokotu'u 'e he Minisita ha memipa 'e tokotaha ke Sea 'i he Poate.

9 Vaha'a taimi 'o e lakanga

- (1) Ko ha memipa 'o e Poate kuo fokotu'u 'i he kupu 8 'oku ne ma'u 'a e lakanga ki ha vaha'a taimi ko e ta'u 'e tolu, pea 'e lava ke to e fokotu'u ia.
- (2) 'Oku hokohoko atu 'a e ma'u lakanga ha memipa Poate neongo kuo 'osi 'a e vaha'a taimi 'o hono lakanga kae'oua —
 - (a) ke to e fokotu'u 'a e memipa ko ia; pe
 - (b) ke fokotu'u hano fetongi 'o e memipa ko ia.

10 Fakahifo mo e fakafisi

- (1) 'E ngofua ke fakahifo 'e he Minisita ha memipa 'o e Poate 'i ha 'uhinga totonu.
- (2) Kuo pau ke fakahoko 'a e fakanofu 'aki ha fakanongonongo tohi ki he memipa, mo 'ave hano tatau ki he Fa'unga (Foundation).
- (3) Kuo pau ke fakaha 'i he fanongonongo 'a e —
 - (a) 'aho 'e kamata mei ai 'a e fakanofu 'a ia kuo pau ke 'ikai mu'omu'a ia 'i he 'aho 'e ma'u ai 'a e fanongonongo; mo e
 - (b) 'uhinga 'o e fakanofu.
- (4) 'E ngofua ke fakafisi ha memipa 'o e Poate 'i ha tohi ki he Minisita.

11 Fakalao 'o e ngaahi ngaue

- 'Oku 'ikai ke ta'efakalao ha ngaue pe ha tu'utu'uni 'a e Poate koe'uhi pe ko ha —
- (a) 'ataa 'a e lakanga 'o ha memipa; pe
 - (b) fehalaaki pe 'ikai hokohoko lelei 'a e founa felave'i mo e fokotu'u 'o ha memipa pe ngaahi founa 'o e fakataha.

12 Ngaahi fatongia 'o e Poate

- (1) Ko ha memipa 'o e Poate 'i he'ene ngaue'aki hono ngaahi mafai pe fakahoko hono ngaahi fatongia, kuo pau ke ne ngaue —
 - (a) 'i he loto ma'a;
 - (b) 'aki 'a e tokanga fakapotopoto, fakamatoato, mo e potoi ngaue; pea
 - (c) 'aki 'a e faitotonu mo e mo'oni.

- (2) Kuo pau ki he Poate ke —
- (a) ne fakapapau'i 'oku ngaue 'a e Fa'unga (Foundation) 'i ha founa 'oku faitatau mo 'ene ngaahi ngaue;
 - (b) 'oua na'a ne ngaue 'i ha founa 'e fepaki mo e Lao ni pe ha Lao kehe;
 - (c) ne fakapapau'i 'oku fakahoko lelei mo ola 'a e ngaahi ngaue 'a e Fa'unga (Foundation) pea 'i ha founa 'oku faitatau mo e laumalie 'o e ngaue ma'ae kakai 'o Tonga; pea
 - (d) ne feinga ke fakapapau'i 'oku ngaue 'a e Fa'unga (Foundation) 'i ha founa 'oku leva'i lelei 'a e ngaahi me'a fakapa'anga.

13 Ngaahi founa ngaue 'a e Poate

- (1) 'E ngofua ke pule'i pe 'e he Poate 'ene ngaahi founa ngaue pea kuo pau ke ne ma'u 'a e mafai ke fa'u ha ngaahi tu'utu'uni ki hono fakahoko 'ene ngaahi ngaue.
- (2) Kuo pau ke ui 'a e ngaahi fakataha 'a e Poate 'o 'ikai to e si'i hifo 'i he tu'o taha 'i he mahina ke vakai'i 'a e fakahoko ngaue 'a e Fa'unga (Foundation) mo e ngaahi me'a kehe 'oku tokanga'i 'e he Poate.
- (3) 'Oku 'i ai 'a e totonu 'a e Sea ke ne ui ha ngaahi fakataha 'i ha taimi pe 'e fiema'u ai ke fakahoko vave 'a e ngaahi fatongia 'o e Fa'unga (Foundation).
- (4) Kuo pau ke fakapapau'i 'e he Sea 'oku 'oatu ha fanongonongo ki he kau memipa 'o e teu fakahoko ha fakataha.
- (5) Ko e tokolahi kae fakahoko ha fakataha ko ha memipa pe 'e toko tolu 'o e Poate 'oku nau 'i he fakataha.
- (6) Ko e ngaahi tu'utu'uni 'a e Poate kuo pau ke fakahoko 'aki ia 'a e paloti 'a e tokolahi pea ka fika tatau 'a e ngaahi paloti, kuo pau ke fakapapau'i 'aki 'a e paloti 'a e Sea.
- (7) Ka mama'o 'a e Sea mei ha fakataha 'a e Poate, kuo pau ke fokotu'u 'e he kau memipa 'oku ma'u fakataha ha Sea Le'ole'o ki he fakataha ko ia.
- (8) Kuo pau 'e 'ikai ke 'ave 'e ha memipa 'o e Poate ki ha taha pe ha Fa'unga (Foundation) ha ngaahi mo'oni'i me'a pe ha fa'ahinga fakamatala kuo ne ma'u 'i he'ene memipa 'i he Poate tukukehe 'a ia 'e ngofua ke fiema'u ki he fakahoko totonu 'a hono ngaahi fatongia ko e memipa 'o e Poate.
- (9) Ko ha memipa 'o e Poate 'oku 'i ai ha'ane kaunga fakahangatonu pe ta'efakahangatonu 'a'ana, ko hono mali pe fanau, pe ha taha kehe, 'i he ngaahi kaveinga 'o e 'asenita 'oku 'amanaki ke alea'i 'e he Poate pe 'i he ngaahi komiti 'o e Poate 'a ia 'oku ne memipa ai, kuo pau ke ne fakaha ki he Poate pe ko e komiti, 'o hange ko ia 'e hoko, 'a 'ene kaunga mo hono natula 'i he vave taha 'e ala lava hili pe 'ene 'ilo 'a e ngaahi mo'oni'i me'a ko ia pea kuo pau ke ne mama'o mei he fakataha 'i he fakangofua 'e he Sea 'i he taimi 'e alea'i ai 'a e ngaahi taumu'a 'o e 'asenita ko ia.

14 'Ofisa Pule mo e kau ngaue

- (1) Kuo pau ke 'i ai ha 'ofisa pule 'o e Fa'unga (Foundation), 'a ia kuo pau ke fokotu'u 'e he Poate pea tali 'e he Minisita.
- (2) Ko e fatongia 'o e 'ofisa pule ko hono pule'i 'a e Fa'unga (Foundation) mo fakahoko 'a e ngaahi tu'utu'uni 'a e Poate.
- (3) 'E ngofua ke fakangaue'i 'e he Poate ha kau ngaue 'e fiema'u ki hono pule'i lelei mo ola 'o e Fa'unga (Foundation).

KONGA 4 - NGAHI ME'A FAKAPA'ANGA**15 Sino'i Pa'anga**

- (1) Kuo pau ke fokotu'u ha sino'i pa'anga 'e ui ko e Sino'i Pa'anga Tokoni'i 'o e Mo'ui Lelei 'a Tonga 'a ia kuo pau ke pule'i mo fakalele 'e he Fa'unga (Foundation).
- (2) Kuo pau ke totongi ki he Sino'i Pa'anga 'a e pa'anga kotoa pe 'oku ma'u mai 'e he Fa'unga (Foundation).
- (3) 'E ngofua ke ma'u mai 'a e ngaahi pa'anga 'a e Sino'i Pa'anga mei ha —
 - (a) pa'anga 'e vahe'i 'e he Fale Alea ki he taumu'a ko ia;
 - (b) ngaahi pa'anga hu mai 'oku taau 'a ia 'e felotoi ki ai 'a e Minisita Pa'anga mo e Minisita Mo'ui mei he taimi ki he taimi;
 - (c) ngaahi pa'anga mei ha tohi tuku, ngaahi me'a'ofa pe ha ngaahi tokoni 'e foaki ki he Sino'i Pa'anga; pe
 - (d) pa'anga hu mai pe ha totongi kehe 'oku totonu ke totongi ki he Sino'i Pa'anga.
- (4) 'E ngofua ke fakamoleki 'a e Sino'i Pa'anga ki he —
 - (a) fakahoko 'o e ngaahi ngaue 'o e Fa'unga (Foundation);
 - (b) totongi 'o e ngaahi fakamole ki he ngaahi fakataha, ngaahi totongi mo e fakamole kuo fakahoko totonu pe kuo tali 'e he Poate 'i he fakahoko hono ngaahi mafai mo e ngaahi fatongia; pe
 - (c) totongi 'o ha ngaahi fakamole kuo fakahoko totonu 'i he fakahoko 'o e Lao ni mo e Sino'i Pa'anga.
- (5) 'E 'ikai ngofua ke fakahoko ha fakamole mei he Sino'i Pa'anga tukukehe kapau 'oku 'i loto 'a e fakamole ko ia 'i he patiseti kuo fokotu'u 'i he kupu 18.

16 Ngaahi 'akauni pangike

- (1) Kuo pau ke fokotu'u mo tauhi 'e he Fa'unga (Foundation) ha 'akauni pe ha ngaahi 'akauni pangike, 'e tu'utu'uni 'e he Poate, ki he ngaahi taumu'a 'o e pule'i fakapa'anga 'o e Sino'i Pa'anga.
- (2) Kuo pau ke tauhi 'a e ngaahi 'akauni pangike 'a e Fa'unga (Foundation) 'i he Pangike Fakafonua 'o Tonga, pe ha pangike kehe 'e tali 'e he Minisita Pa'anga.
- (3) Ko e kau fakamo'oni ki he 'akauni pe ngaahi 'akauni 'a e Fa'unga (Foundation) kuo pau ko ha ni'ihi 'a ia 'e fakamafai'i 'e he Poate mei he taimi ki he taimi ki he taumu'a ko ia.

17 Faka'atā mei he tukuhau

Kuo pau 'e 'ikai totongi 'e he Fa'unga (Foundation) ha tukuhau, tute, tukuhau hilifaki pe ha totongi fakatukuhau 'a e pule'anga ki he ngaahi pa'anga 'o e Sino'i Pa'anga.

18 Patiseti

- (1) Kuo pau ki he Fa'unga (Foundation), kimu'a 'i he 'aho 'uluaki 'o Sune 'o e ta'u taki taha, ke ne fakahu atu ke tali 'e he Minisita ha patiseti ki he ta'u fakapa'anga hoko, 'o e pa'anga ke totongi ki he Sino'i Pa'anga mo e pa'anga ke totongi ki tu'a mei he Sino'i Pa'anga.
- (2) 'E ngofua ki he Minisita, hili ha'ane fealea'aki mo e Minisita Pa'anga ke ne tali ha patiseti 'a ia kuo fakahu atu ki he Minisita, pe te ne tali ia fakataha mo ha ngaahi liliu ki ai 'a ia 'e tu'utu'uni 'e he Minisita.
- (3) 'E ngofua ki he Minisita, 'i ha taimi pe, kapau 'e kole ki ai 'a e Fa'unga (Foundation), ke ne tali ha ngaahi liliu ki he patiseti.

19 Founa fakahoko ngaue

Kuo pau ke fakalele 'a e Fa'unga (Foundation) 'i ha founa 'oku leva'i lelei 'a e me'a fakapa'anga pea, ki he taumu'a ko 'eni, kuo pau ke ne —

- (a) feinga ke tauhi 'i he taimi-loloa hono ivi fakapa'anga;
- (b) feinga ke fua kotoa 'ene ngaahi totongi fakata'u pe, kau ai 'a e totongi 'o 'ene sino'i pa'anga ngaue, mei he'ene pa'anga hu mai fakata'u;
- (c) feinga ke ikuna'i ma'u pe 'ene ngaahi taumu'a; mo
- (d) pule'i fakapotopoto'i 'ene ngaahi koloa mo e ngaahi mo'ua.

20 'Atita

Kuo pau ke fakangaue'i 'e he Fa'unga (Foundation) ha 'atita, kuo tali 'i he kupu 208 'o e Lao ki he Ngaahi Kautaha⁴, ke ne 'atita'i 'ene ngaahi fakamatala pa'anga mo e ngaahi fakamatala pa'anga felave'i mo e Sino'i Pa'anga.

KONGA 5 - LIPOOTI**21 Fakamatala 'o e taumu'a fakakautaha**

- (1) Kuo pau ke 'oatu 'e he Sea 'o e Poate ki he Minisita ha fakamatala fakaangaanga 'o 'ene taumu'a fakakautaha 'o 'ikai to e tomui ange 'i he mahina 'e taha kimu'a pea kamata 'a e ta'u fakapa'anga taki taha.
- (2) Kuo pau ke fakamahino'i 'i he fakamatala 'o e taumu'a fakakautaha takitaha fekau'aki mo e ta'u fakapa'anga hoko mai —
 - (a) 'a e ngaahi taumu'a 'o e Fa'unga (Foundation);
 - (b) 'a e natula mo e lahi 'o e ngaahi ngaue ke fakahoko;
 - (c) 'a e ngaahi taketi fakahoko ngaue 'a ia 'e fakamaau'i ki ai 'a e Fa'unga (Foundation) 'o felave'i mo 'ene ngaahi taumu'a;
 - (d) ha fakamalata 'o 'ene tu'unga fakapa'anga;
 - (e) ha fakamatala 'o ha nō 'oku 'amanaki ke fakahoko; mo
 - (f) ha ngaahi me'a kehe 'e felotoi ki ai 'a e Minisita mo e Poate.
- (3) Kuo pau ke fakakaukau'i 'e he Poate ha ngaahi fakaha fakakaukau kuo fokotu'u atu 'e he Minisita 'i he fakamatala fakaangaanga 'o e taumu'a fakakautaha 'o 'ikai to e tomui ange 'i he 'aho 'e 14 kimu'a pea kamata 'a e ta'u fakapa'anga pe 'i ha 'aho 'amuiange 'e tu'utu'uni 'e he Minisita.
- (4) Ko e fakamatala 'o e taumu'a fakaFa'unga (Foundation) 'e ngofua ke liliu ia 'i ha taimi pe 'e he Poate ka kuo pau —
 - (a) ke 'osi ma'u 'e he Minisita ha fanongonongo tohi 'o e teu liliu ko ia; pea
 - (b) kuo 'osi 'oatu ki he Poate 'a e ngaahi fakaha fakakaukau 'e fokotu'u atu 'e he Minisita ki he teu liliu ko ia 'i loto 'i he mahina 'e taha mei he 'aho na'e 'oatu ai 'a e fanongonongo.

22 Lipooti fakata'u mo e ngaahi 'akauni

- (1) Kuo pau ke 'oatu 'e he Sea ki he Minisita ha lipooti 'o e ngaahi ngaue 'a e Fa'unga (Foundation) 'i loto 'i he mahina 'e ua hili 'a e ngata 'a e 'uluaki konga 'o e ta'u fakapa'anga takitaha.
- (2) Ko e lipooti 'oku fiema'u 'i he kupu si'i (1) kuo pau ke kau ai 'a e fakamatala 'e 'oatu 'i he fakamatala 'o e taumu'a fakakautaha.

- (3) Kuo pau ke 'oatu 'e he Sea ki he Minisita —
- (a) 'a e lipooti fakata'u 'o e ngaahi ngaue 'a e Fa'unga (Foundation) mo e fakatahataha'i 'o e ngaahi fakamatala fakapa'anga ki he ta'u fakapa'anga ko ia 'o kau ai 'a e ngaahi fakamatala 'o e tu'unga fakapa'anga, ngaue fakapa'anga, ngaahi liliu ki he tu'unga fakapa'anga, mo ha ngaahi fakamatala kehe 'oku fiema'u, 'i loto 'i he mahina 'e tolu mei he ngata 'a e ta'u fakapa'anga taki taha; mo
- (b) ha lipooti 'atita ki he ngaahi fakamatala fakapa'anga 'i loto 'i he mahina 'e ono mei he ngata 'a e ta'u fakapa'anga.
- (4) Kuo pau ke kau 'i he fakamatala fakata'u 'i he kupu si'i (3)(a) ha fakamatala 'e fiema'u ke malava 'o fakahoko ha fakafuofua'i lelei 'o e ngaahi ngaue 'a e Fa'unga (Foundation) kau ai hono fakafehoanaki 'a e fakahoko ngaue 'a e Fa'unga (Foundation) mo e fakamatala 'o e taumu'a fakakautaha fekau'aki mo ia.

23 Fakahu atu 'o e lipooti

Kuo pau ke fakahū atu 'e he Minisita 'a e lipooti fakata'u ki he Kapineti mo e Fale Alea.⁵

KONGA 6 - ME'A KEHEKEHE

24 Taumu'a ngaue 'ofa

Ko ha pa'anga mei ha tohi tuku, me'a'ofa pe ha tokoni 'e foaki ki he Fa'unga (Foundation) pe ko e Sino'i Pa'anga kuo pau ke lau kuo foaki ia ki ha taumu'a ngaue'ofa.

25 Ngaahi Tu'utu'uni

'E ngofua ki he Minisita, 'i he loto ki ai 'a e Kapineti, ke ne fa'u ha ngaahi tu'utu'uni 'oku fiema'u ki hono fakahoko 'o e ngaahi taumu'a 'o e Lao' ni.

FAKAMATALA FAKALAHĪ

¹ Lao Fika 2 'o e 2007, kamata'anga 'aho 4 'o 'Aokosi 2008 (K.F 37 'o e 2008)

² Vahe 28.30

³ Vahe 32.09

⁴ Vahe 40.06

⁵ Fakatonutonu 'e he Lao 42 'o e 2010